

Liberation Route

Het Platform Herinnering Tweede Wereldoorlog heeft 2018 uitgeroepen tot 'Jaar van Verzet'. Eén van de deelnemende organisatie is *Liberation Route Europe*, die de bevrijdingsstrijd in ons continent volgt. Daarom een greep uit de vele vormen van informatie, protest en verzet die zich dit jaar in de ons omringende landen hebben voorgedaan.

Door Max van den Berg

Archief bij de Internationale Opsporingsdienst (ITS) in Bad Arolsen.

Europe

Berlin

d / Rureifel

Internationale Opsporingsdienst Arolsen

In Bad Arolsen bevindt zich een archief met 30 miljoen documenten over nazi-slachtoffers: vervolgd, krijgsgevangenen, dwangarbeiders, ont-heemden, vermiste en verdreven personen. Mensen die meer willen weten over hun vermiste, vermoorde of verdreven familieleden kunnen voor nadere informatie daar terecht. Er is ook een digitale bewerking van het archief, maar dat is nog niet volledig. Hoe sterk de Tweede Wereldoorlog nog onder de bevolking leeft, blijkt uit het aantal aanvragen voor onderzoek. In 2017 kreeg het archief 20.000 aanvragen te verwerken. Aangezien het vaak om zeer gevoelige gegevens gaat, wordt de aanvrager verzocht daar zorgvuldig mee om te gaan. Het archief verstrekt alle aangevraagde gegevens maar de verwerking is voor verantwoordelijkheid van aanvrager.

ITS Arolsen, Grosze Allee 5-9, 34454 Bad Arolsen,
Duitsland, tel. 049- 56916290

Mauthausen, gedenkplaats voor slachtoffers van het Englandspeel.

Mauthausen, de beruchte dodentrap in de steengroeve.

Omgaan met herdenkingspunten

De concentratiekampen uit de Tweede Wereldoorlog zijn de belangrijkste stoffelijke bewijzen van onderdrukking en vervolging door het nationaal-socialisme. Volgens een besluit van de Europese Unie moet daar met uiterste zorgvuldigheid mee worden omgegaan. De laatste jaren worden deze memorials bedreigd door verwaarlozing en banalisering als toeristische trekpleister. Zo is concentratiekamp Mauthausen op een problematische manier voorzien van een bouwkundige ingreep,

zonder dat het herdenkingscomité werd geraadpleegd. Onder het mom de plek voor minder validen beter toegankelijk te maken is een lift aangebracht met een lifttoren midden op het kampterein. Daarbij is een groot gat geslagen in de historische muur rond het kamp. De president van het Comité International de Mauthausen, Guy Dockendorf, stelt: 'Dit is een aanval op de historische bouwwerken van Mauthausen. De lifttoren moet worden afgebroken'. Daar komt nog bij dat door de aanleg van de lift de herdenkingsplaquette van de Amerikaanse bevrijders van het kamp naar elders moet verhuizen.

Dokumentationzentrum Obersalzberg

Hoog in de Beierse Alpen bevond zich Hitlers kraaiennest: een grote villa met 34 kamers en een schitterend uitzicht. De hele omgeving werd voor de Führer ontruimd en door de SS bewaakt. Ondergrondse tunnels en verblijven moesten voor bescherming zorgen tegen luchtaanvallen. Hier

Documentatiecentrum Obersalzberg.

Geïnteresseerden worden meer en meer verdrongen door rechtsextremistische bezoekers

ontving Hitler zijn ministers en buitenlandse diplomaten. Inmiddels is in de omgeving van deze historische plek een documentatiecentrum voor eigentijdse geschiedenis gebouwd. Er is een permanente tentoonstelling die de verschrikkingen van het Derde Rijk uit de doeken doet. Deze expositie beperkt zich niet tot het gebeuren op de Obersalzberg, maar bestrijkt de hele geschiedenis van het nationaalsocialisme en zijn oorlogszuchtige en raciale opvattingen. De regelmatige wisseltonstellingen hebben betrekking op specifieke onderdelen van het nazitijdperk. Tot zo ver niets bijzonders. Maar de laatste jaren toont een verandering in de aard van het bezoek. Geïnteresseerden in de gruwelijke geschiedenis van het nazi-regiem worden meer en meer verdrongen door rechtsextremistische bezoekers, die de plek als een soort bedevaartscentrum voor Hitler beschouwen. Zij slaan de expositie over, maar dwalen verlekerd door onderaardse gangen waar Hitler zijn toevlucht kon zoeken bij bombardementen.

Herdenkingsplaquette voor Tsjechische verzetsstrijders

Op 18 juni jl. werd in Praag aan de wand van de Cyrillus en Methodius Kerk een herdenkingsplaquette aangebracht voor de twee verzetsstrijders Josef Gabčík en Jan Kubis. Wie waren dat en waarom een dergelijk herinneringsteken op de muur van een kerk? Josef was een Slowaakse soldaat van 29 jaar en Jan een 30-jarige Tsjech. Beiden waren in de periode 1939-40 via veel omwegen in Engeland terechtgekomen. Daar werden ze opgeleid tot parachutisten en waren ze betrokken bij geheime opdrachten met acht andere Tsjechische soldaten. In 1942 werden ze in de nacht afgeworpen boven de omgeving van Praag. Hun geheime opdracht was SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich (die bekend stond als de beul van Praag) terecht te stellen. Op 27 mei 1942 werd de aanslag voltrokken. Toen Heydrich in een open auto kwam aanrijden, wilde Josef hem met een pistool neerschieten. Het wapen ketste waarop Jan een handgranaat naar de SS'er wierp. Heydrich werd zwaar getroffen en stierf enkele dagen later in het zieken-

Auto van SS'er Heydrich kort na de aanslag.

huis. Heydrich behoorde met Hitler, Himmler, Göring en Goebbels tot de top van het nazibestuur. De wraak van de Duitse bezetter was verschrikkelijk. Het dorp Lidice werd met de grond gelijk gemaakt, de mannen vermoord en de vrouwen en kinderen gedeporteerd naar concentratiekampen.

Expositie in Dortmund

Begin juni werd in aanwezigheid van Birgit Jörder, burgemeester van Dortmund, in het grote Dietrich Keuning Haus de uitgebreide tentoonstelling van 'Het Europese verzet tegen het Nazisysteem 1922-

Birgit Jörder, burgemeester van Dortmund.

1945' geopend. In haar toespraak wees de burgemeester op de betekenis van de expositie voor de eigen stad. Hoogtepunt van de bijeenkomst was het optreden van Esther Bejarano, een overlevende van het meisjesorkest uit Auschwitz. Zij ontroerde de stampvolle zaal met Jiddische liederen.

Herdenking in Kispest

De Hongaarse president Victor Orban verklaarde onlangs op lovende wijze: 'Horthy was een buitengewone staatsman'. Onder leiding van de fascistische admiraal Horthy werden de Joden uit Hongarije massaal naar Auschwitz gedeporteerd. Als protest tegen de uitspraak van Orban organiseerden de bewoners van Kispest, een rijke wijk van Boedapest, een herdenkingsbijeenkomst voor de 3000 slachtoffers van de holocaust uit die wijk. De plaatsvervangend burgemeester van Boedapest, priesters van de Evangelische kerk en vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap waren daarbij aanwezig. Ook lokale Roma toonden belangstelling voor dit stille protest.

Stadhuis van de wijk Kispest in Boedapest.